

„Boldogok a lelki szegények”,
vagy
„Boldogok, akik a Lélek indítására/öszönzésére [lettek] szegények”? (Mt 5,3)

Végignézttem a *pneuma* [szellem, lélek] előfordulásait a **Máté-evangéliumban**.

Az eredmény:

19-szer fordul elő, ebből:

- **5-ször** a *hagiosz* [szent] jelzővel: „szent Lélek” (1,18,20; 3,11; 12,32; 28,19), illetve
- **4-szer** *Istennel* mint birtokossal: (2-szer *pneuma theou* = Isten Lelke 3,16; 12,28;
1-szer *pneuma patrosz*, az Atya Lelke: 10,20; 1-szer *pneuma mú*, [az én] Lelkem: 12,18)
ebben az 5+4 = **9 esetben** egyértelműen „**Isten Lelkét**”, a „**Szent Lelket**” jelenti,
- **4-szer** *jelző vagy birtokos nélkül* áll (4,1; 5,3;12,31; 22,43), de ebből **3 esetben színtén** egyértelműen „**Isten Lelkét**”/a „**Szent Lelket**” jelöli (kivétel a vitatott 5,3);
itt külön ki kell emelni, hogy
  - a 4,1 *párhuzamos* lukácsi helyén (4,1) *egyértelműen* „szent Lélek” a jelentése
  - két egymás mellett álló helyen (12,31 – 12,32) előbb csak „a Lélek” áll magában,
és rögtön utána *azonos* jelentéssel „a szent Lélek”;
  - a 22,43 *párhuzamos* helyén (Mk 12,36) *egyértelműen* „a szent Lélek”-ről van szó
- 2-szer *az ember* lelkét jelenti (26,41; 27,50),
- 4-szer *tisztátalan lelkét/lelkeket* jelent (8,16; 10,1; 12,43;12,45).

Az (*en*) (*tó*) *pneumati* [= „lélekben” vagy „a Lélek által, hatására, ösztönzésére”] kifejezés 4-szer fordul elő,

ebből 1-szer a *hagiosz* [szent] jelzővel (3,11),

1-szer a *theosz*-szal [Istennel] mint birtokossal (12,28),

és 2-szer jelző vagy birtokos nélkül (5,3 és 22,43).

Kérdésem:

Ha az összesen 19 előfordulásból szóba jövő (5+4+4=) **13 helyből 12 helyen** biztosan „Isten Lelkét”, a „Szent Lelket” jelenti a *pneuma*, akkor konkrétan mi indokolja, hogy a **maradék 1 helyen**, a tizenharmadikon, azaz a vitatott Mt 5,3-ban (*ptókhoi tó pneumati* = „lélekben/lelki” vagy „a Lélek által” szegények) ne a „Szent Lelket” jelentse (különös tekintettel a fenti harmadik felsorolásban említett, egyértelmű párhuzamokra: „itt külön ki kell emelni, hogy...”)?

Az eddigieket még azzal is alá tudjuk támasztani, ha megnézzük a *ptókhosz* [szegény] összes előfordulásait a *négy evangéliumban*: **24-szer** fordul elő: Mt 5, Mk 5, Lk 10, Jn 4 eset.

Ha kihagyjuk Mt 5,3-at, akkor a maradék **23 helyen mindig** anyagi értelemben vett szegényeket jelent. (Ez *esetleg* Mt 11,5; Lk 4,18 és 7,22 esetében lehetne kétséges a háttérben álló héber *anavim*-ra hivatkozva, amely a kor szóhasználatában „vallásosokat, kegyeseket, jámborokat” is jelentett, mondhatnánk úgy is: „lelki szegényeket”. Csakhogy a szövegkörnyezetben mindhárom helyen vakokról, sántákról, süketekről..., ill. rabokról, elnyomottakról van szó! *Ebben a sorban* a szegények miért jelentenének „jámborokat/lelki szegényeket”?)

Ha tehát a másik 23 helyen anyagi szegényekről van szó, akkor a maradék Mt 5,3-ban miért jelentene a *ptókhosz* „lelki szegényt” – különös tekintettel arra, hogy van értelmes indoklás (vö. fönt pirossal) a *tó pneumati* „a Lélek által/hatására” jelentésének használatára?

„Tó pneumatí” a fordításokban

Mt 5,3

LUT	<i>geistlich arm</i>
MOD	<i>die ihre Armut vor Gott erkennen</i>
JER	<i>les pauvres en esprit</i>
TOB	<i>les pauvres de cœur</i>
NEW	<i>those who know that they are poor</i>
DIS	<i>the poor in spirit</i>
WTB	<i>quelli che si rendono conto del loro bisogno spirituale</i>
VAT	<i>i poveri in spirito</i>

Mt 22,43

LUT	im Geist
MOD	durch den <u>Heiligen</u> Geist geleitet
JER	sous l’inspiration
TOB	inspiré par l’Esprit
NEW	by inspiration
DIS	by the inspiration of the <u>Holy</u> Spirit
WTB	per ispirazione
VAT	sotto ispirazione

Lk 2,27

LUT	aus Anregen des Geistes
MOD	vom Geist <u>Gottes</u> geführt
JER	poussé par l’Esprit <u>Saint</u>
TOB	poussé par l’Esprit
NEW	guided by the Spirit
DIS	by the Spirit
WTB	potere dello spirito
VAT	mosso dallo Spirito

Lk 4,1b

LUT	vom Geist geführt
MOD	der Geist hatte ihn gedrängt
JER	conduit par l’Esprit
TOB	conduit par l’Esprit
NEW	led by the Spirit
DIS	led by the Spirit
WTB	e fu condotto dallo spirito
VAT	e fu condotto dallo Spirito

LUT	Luther (rev. 1956)
MOD	modern: Bibel heute (2010)
JER	La Sainte Bible de Jérusalem (1961)
TOB	Traduction Oecuménique de la Bible (1983)
NEW	New English Bible (1964)
DIS	discover revelation (2016)
WTB	Watchtower Bible ... Inc. (1987)
VAT	La Sacra Bibbia, Vatican (2003)

A fenti összevetésből nyilvánvaló, hogy **Mt 5,3-ban** minden fordítás „lelki”-ként értelmezi a *tó pneumatí* kifejezést, a másik három esetben pedig kivétel nélkül mindegyik a „Lelket” („Isten

Lelkét”) érte a *pneuma* szón, ráadásul hárman kiteszik a „Szent” jelzőt (köztük a Jeruzsálemi Biblia is!), egy pedig az „Isten” birtokost, holott a görög szövegben ezek nem szerepelnek.

Érdeemes még kiemelni az előző oldalon lévő nyolc fordításból a legfontosabb kettőt:

	<i>tó pneumatí</i> TOB	<i>tó pneumatí</i> NEW
Mt 5,3	<i>les pauvres de cœur</i>	<i>those who know that they are poor</i>
Mt 22,43	<i>inspiré par l'Esprit</i>	<i>by inspiration</i>
Lk 2,27	<i>poussé par l'Esprit</i>	<i>guided by the Spirit</i>
Lk 4,1b	<i>conduit par l'Esprit</i>	<i>led by the Spirit</i>

Hogy finoman fogalmazzak: érdekes; az is, hogy a görög kifejezést **kizárólag** a Mt 5,3-ban értelmezik „lelki”-ként, és az is, hogy **ugyanazt** a görög kifejezést négy helyen **négyféleképpen** fordítják.

Természetesen föltehető valaki a kérdést, hogy Mt 5,3-ban – a félreérthetőség elkerülése érdekében – **Máté** (vagy a végszerkesztő) miért nem tette oda a „szent” pontosítást. Szerintem azért, mert számára *a mindenkori szövegkörnyezet egyértelművé tette*, hogy a „szent” Lélekről van-e szó,

ugyanis – amint az elején láttuk – ezt **háromféleképpen** is ki tudta fejezni:

- a „szent” jelzővel: 1,18.20; 3,11; 12,32; 28,19;
- az Istennel vagy az Atyával mint birtokossal: 3,16; 12,28 + 10,20;
- jelző vagy birtokos nélkül: (az 5,3-on kívül) 4,1; 12,31; 22,43 (utóbbihoz ld. Mk 12,36!); de a legérdekesebb az, amikor egyazon mondaton belül **keveri** a kifejezéseket, noha mindkét esetben a „szent” Lélekről van szó: 12,31 – 12,32.

Mivel pedig ez a jelenség a *tó pneumatí* kifejezésre is érvényes (az 5,3-tól most eltekintve!), azaz a *pneuma* ebben is megjelenik

- a *hagiosz* [szent] jelzővel (3,11),
  - a *theosz*-szal [Istennel] mint birtokossal (12,28) és
  - jelző vagy birtokos nélkül is (22,43),
- ezért immár elúzhatunk minden kételyt arra vonatkozóan, hogy a *pneuma* az 5,3-ban Isten Lelkét (a „szent Lelket”) jelenti-e.

Különösen érdekes lehet az első oldal adatsora, ha tekintetbe vesszük még, hogy **36 Lukács-evangéliumi** előfordulásából a *pneuma*

- **13-szor** a *hagiosz* jelzővel egyértelműen a **Szent Lelket** jelenti (1,15.35.41.67; 2,25.26; 3,16.22; 4,1; 10,21; 11,13; 12,10.12),
- **1-szer** az *Úrral* mint birtokossal egyértelműen „**Isten Lelkét**” jelenti (4,18),
- **3-szor** *jelző vagy birtokos nélkül* áll, de mindhárom esetben **szintén** egyértelműen „**Isten Lelkét**”/a „**Szent Lelket**” jelöli (2,27; 4,1; 4,14),
- 5-ször *az ember lelkét* jelenti (1,17; 1,47; 1,80; 8,55; 23,46),
- 12-szer *tisztátalan lelkét/lelkeket* jelent (4,33.36; 6,18; 7,21; 8,2.29; 9,39.42; 10,20; 11,24.26; 13,11),
- 2-szer *test nélküli szellemet* jelent (24,37 és 24,39).

Az **(en) (tó) pneumatí** kifejezés itt is 4-szer fordul elő,

ebből 2-szer a *hagiosz* jelzővel (3,16; 10,21),

és 2-szer *jelző vagy birtokos nélkül* (2,27; 4,1b),

és **minden esetben** „Isten Lelkét” jelöli.

Nagyon izgalmas, hogy létezik egy (egyetlen?) olyan – még hozzá magyar – fordítás, amely mintha számot vetne a *to pneumati* tényleges jelentésével: Csia Lajos így fordítja Mt 5,3-at: „Boldogok a Szellem által a szegények...” Csak az a baj, hogy nem lehet eldönteni, mit jelent itt *konkrétan* az, hogy „a Szellem által” [„a Lélek/a szent Lélek által”]. Az „**a** szegények” ugyanis *egyértelműen* arra utal, hogy Csia **minden** [anyagi értelemben vett] szegényre gondol (ez Lukács nézete: 6,20), csak hogy Máténál **nem** minden szegényről van szó, hanem **csak azokról**, akik „a Lélek ösztönzésére = indítására és erejével” önként és tudatosan vállalják a szegénységet. Vagyis *úgy tűnik*, hogy Csia valamilyen Lukács és Máté tétele közötti álláspontot képvisel, amit persze csak találgatni lehet. *Talán* azt, hogy a szegények a Szellem/a Szentlélek hatására „jó lélekkel” belenyugszanak (anyagi) szegénységükbe? Ez közel állna a mátéi felfogáshoz, de mégsem lenne az.

Mindenesetre a fontosabb helyeket illetően utánajártam Csia fordításainak, és azt kellett megállapítanom, hogy **5** helyen is következetlenül fordította a *pneumával* kapcsolatos kifejezést:

a legfontosabb Lk 2,27: „Szellem indítására ment el”, holott a görögben *to pneuma* áll (itt sajnos nem dönthető el biztosan, hogy nagy vagy kis „sz”-szel akarta-e írni, mivel mondatkezdő szóról van szó, és ezért szükségképpen a nagy „Sz”; mindenesetre a 25. és 26. versben „szent lélekről”, ill. „**a** szent Lélekről” van szó, ezért logikus azt feltételezni, hogy a 27. versben is, az pedig biztos, hogy itt *minden* más fordítás „Isten Lelkeként”, a „Szent Lélekként” értelmezi a *pneumát*);

aztán Lk 1,47: „szellemem”, holott a görögben *to pneuma mu* [a szellemem]

1,80: „**a** szellem”, holott a görögben *nincs* ott a *to*

23,46: „szellememet”, holott a görögben *to pneuma mu* [a szellememet]

és a legdurvább: Mt 27,50: „elbocsátotta szellemét” – de a görögben *to pneuma*,

vagyis nincs birtokos szerkezet, de van határozott névelő...

(Mivel a görögben nincs határozatlan névelő,

ezért a magyarban csak akkor kell határozatlan névelővel

vagy névelő nélkül fordítani egy főnevet,

ha a görögben nincs kitéve a határozott névelő.)

* * *

Egyre inkább meggyőződésem, hogy – nem feltétlenül tudatos! – *lélektani*, vagy ha úgy tetszik, *ideológiai* oka van annak, hogy **Mt 5,3 esetében** a fordítók és az ezegéták ragaszkodnak ahhoz, hogy a *pneuma* az ember lelkét jelenti (nem pedig „Isten Lelkét”, a „Szentlelket”): ez nagyon *kényelmes*, hiszen ha arról van szó, hogy „boldogok a lelki szegények”, vagyis azok, akik „alázatosak”, „üres kézzel állnak Isten előtt”, „semmit nem tulajdonítanak maguknak”, „mindent Istentől várnak” stb. – akkor ezeknek a „lelki szegényeknek” ezen a hozzáálláson kívül *semmi dolguk sincs*; ha viszont arról van szó, hogy „boldogok, akik *a (szent) Lélek inspirációjára, önként és tudatosan* vállalják a tényleges anyagi/társadalmi szegénységet” – akkor ez *kemény következményekkel jár*, és *cselekvést kíván tőlük* (tudatos lemondást a gazdagodásról, a szegénység terheinek viselését, ill. adakozást, ha van miből)...

Gromon András

2019. március